

BEKNOPT RAPPORT INZAKE HET ONDERZOEK NAAR DEN KOSTPRIJS DER MELKIN 1941/'42.DGEL:

Het verkrijgen van een zoo representatief mogelijk kostenbeeld van de productie der industriemelk en der consumptiemelk in Nederland voor het tijdperk 1 April 1941 - ult. Maart 1942.

METHODE.I. De berekening der kostprijzen van de representatieve grensgroepen in het basisjaar 1939-'40.

- 1e. Berekening van empirische kostprijzen per kg. melk van een zoo groot en zoodanig aantal bedrijven, dat aangenomen mag worden, dat deze gezamenlijk een goede afspiegeling vormen van het geheel.
- 2e. de gevonden kostprijzen herleiden tot melk met 3.3% vetgehalte.
- 3e. de bedrijven rangschikken naar de hoogte van de gevonden kostprijzen in een frequentie-diagram, dat een bepaald beeld, betreffende de hoogte en spreiding der kostprijzen verschaft. Uit dit diagram laat zich vaststellen waar de prijs moet liggen, indien 90%, resp. 80%, enz., van het aantal bedrijven hun kosten volledig vergoed zullen krijgen.

II. De voorcalculatie.

d.w.z. uitgaande van de kostprijzen in het basisjaar komen tot den vermoedelijken kostprijs in de periode 1 April 1941 - ult. Maart 1942.

A. De kosten.

- 1e. Van een aantal bedrijven (bv. 25 per gebied) een vergaande splitsing van de kosten naar gelijksoortige prijsbeweging uitvoeren en voor elke rubriek een gemiddelde bepalen om individuele verschilligheden te doen nivelleren.
- 2e. Voor elke kostenrubriek nagaan hoe de prijzen van deze kostenelementen zich in het tijdvak 1941/'42 vermoedelijk zullen verhouden tot de prijzen in het basisjaar 1939/'40; de wijzigingsfactoren bepalen.
- 3e. De kosten van elke rubriek vermenigvuldigen met de gevonden wijzigingsfactor, wat het vermoedelijke kostenbedrag voor deze rubriek in 1941-'42 oplevert.
- 4e. Zoo nodig correcties aanbrengen, indien door bijzondere omstandigheden wijziging is gebracht in de hoeveelheid kosten in physischen zin.
- 5e. Nagaan of door bijzondere omstandigheden ook wijzigingen optreden in de opbrengst van bijproducten, welke worden verrekend in den kostprijs.
- 6e. De gevonden kostprijs voor de periode 1941/'42 in een percentage van den kostprijs in het basisjaar uitdrukken. Dit verschaft ons den wijzigingsfactor voor het geheele kostenniveau der melkproductie en dus ook van de kostprijzen der gekozen representatieve grensgroepen in het basisjaar.

2031894

B. De opbrengst.

Nagaan welke wijzigingen zich door bijzondere omstandigheden vermoedelijk zullen voordoen in de fysische opbrengst in de periode 1941/'42 in vergelijking met het basisjaar.

Factoren die de fysische opbrengst bepalen:

- 1e. productie per koe in zomer- en winterperiode.
- 2e. aantal melkkoeien in deze tijdvakken aanwezig.
- 3e. het vetgehalte der melk.

De totale fysische opbrengst in het basisjaar uitgedrukt in de totale fysische opbrengst in 1941/'42 geeft den wijzigingsfactor voor den kostprijs uit hoofde van de verandering in de fysische productie.

III. Conclusie.

Den kostprijs van de representatieve grensgroep/in het basisjaar
(of groepen)

- 1e. vermenigvuldigen met de wijzigingsfactor van de kosten geeft de kale kostprijs in 1941/'42.
  - 2e. voor ondernemersloon een bedrag bij de kale kostprijs optellen.
  - 3e. deze totale kostprijs per kg. melk met 3.3% vetgehalte bij een fysische productie gelijk aan die van het basisjaar omrekenen tot de totale kostprijs per eenheid bij de te verwachten fysische productie in 1941/'42; dus de gevonden kostprijs onder 2 vermenigvuldigen met de wijzigingsfactor van de productie.
- Dit geeft den maatgevenden kostprijs per kg. melk van 3.3% vetgehalte in het tijdvak 1941/'42.

HET MATERIAAL.

Uitgegaan werd van het materiaal, dat de fiscale boekhoudingen van de landbouwboekhoudbureaux opleveren, aangevuld door enquêteering. De kosten zijn in deze boekhoudingen niet gerangschikt naar het doel, waarvoor zij zijn uitgegeven, en evenmin vergaand gespecificeerd naar aard der kosten.

Zoe goed als dat achteraf nog mogelijk was is gepoogd, de kosten die geen betrekking hebben op de melkproductie te elimineeren. Verder is voor een aantal bedrijven (15 à 20 per gebied) ~~getracht~~, met meer of minder succes getracht een vergaande splitsing naar kostensoort achteraf uit de bescheiden van de boekhoudingen te distilleeren. De aard van het beschikbare grondmateriaal en tevens de korte termijn, die beschikbaar was voor dit onderzoek zijn de oorzaken, waaraan te wijten is, dat het onderzoek niet geheel volgens de uitgestippelde lijnen kon worden uitgevoerd.

Voor de berekening van de empirische kostprijzen per kg. melk hebben wij de reeds verzamelde gegevens over het jaar 1939/'40 van den Accountantsdienst van het Departement van Landbouw en Visserij gebruikt. Daar deze hoofdzakelijk betrekking hebben op de zuivere vee-
teeltbedrijven is met veel moeite getracht ook in een streek met gemengde bedrijven kostprijsberekeningen voor de melk uit te voeren. Dank zij de iets meer uitvoerige aantekeningen bij de boekhoudingen ten dienste van de bedrijfsvoorlichting, is dit in Overijssel vrij goed gelukt. Een onderzoek volgens een andere methode in Noord-Limburg leverde geen betrouwbare resultaten op.

Daar over 1939/'40 in het consumptie-melkgebied in de Hollanden nog geen gegevens beschikbaar zijn, is ter vergelijking het reeds door den Accountantsdienst uitgebrachte rapport over 1938/'39 gebruikt.

De aan te bieden resultaten zijn in vergelijking met het beoogde doel - het geven van een betrouwbaar kostenbeeld van het Nederlandsche melkproducerende apparaat - vrij pover. Slechts enkele fragmenten van dit beeld kunnen wij hier toonen. Wij hopen dat het mogelijk zal zijn met deze fragmenten toch een zoo reëel mogelijke voorstelling van het totale beeld te verkrijgen.

HET KOSTENBEELD.GEBIEDEN IN HET ONDERZOEK BETROKKEN.

	1938/'39	1939/'40
	aantal bedrijven	
<u>A. Industriemelk.</u>		
Friesland (totaal)	73	204
kleiweide	40	90
veenweide	33	69
Wouden	-	45
Overijssel (totaal)	-	102
weidegebied	-	52
zand	-	50
Groningen	-	38
Noord-Holland	61	-
<u>B. Melk voor kaasbereiding in eigen bedrijf.</u>		
N.W. Utrecht, Z. en N. Holland	42	-
<u>C. Consumptiemelk.</u>		
Z. en N. Holland	127	-

De resultaten van dit onderzoek in deze gebieden zijn afgebeeld in de bijgevoegde frequentiediagrammen. Het zijn de kosten zonder ondernemersloon, terwijl ook geen rekening is gehouden met de rente van het kapitaal gestoken in den inventaris. Diagram I geeft het kostenbeeld van 4 groepen bedrijven over het boekjaar 1938/'39. Voor de beide groepen industriemelkbedrijven zijn de kostprijzen genomen per kg. melk van 3,3% vetgehalte. Van de consumptiemelkbedrijven en de zelfkazende bedrijven was het vetgehalte der melk niet bekend. De kostprijs moest derhalve genomen worden van de volle melk. Daar evenwel schijnt te mogen worden aangenomen, dat het vetgehalte in deze streken gemiddeld 3,3% is, is - zij het met eenig voorbehoud - toch vergelijking met de industriemelkgroepen mogelijk.

Wij meenen door vergelijking van de diagrammen de volgende conclusies te mogen trekken:

- 1e. Het kostenbeeld van de industriemelk in Noord-Holland en Friesland is vrijwel identiek. Wij meenendaarom te mogen aannemen, dat de kostprijs die wij op grond van de gegevens uit Friesland in het basisjaar 1939/'40 berekenen, niet alleen voor Friesland, maar ook voor de industriemelkgroep in Noord-Holland ongeveer juist zal zijn.
- 2e. Het verschil in productiekosten tusschen de industriemelk en consumptiemelk bedroeg in 1938/'39 1 cent per kg. melk; nl. bij een kostprijs van 7 cent stonden bij de consumptiegroep $\pm 90\%$ van de bedrijven rechts in de figuur en dit is eveneens het geval bij 6 cent in de industriemelkgroepen. De melk voor de zelfkazende bedrijven vertoont in kostprijs hetzelfde beeld als de consumptiemelkgroep, onder voorbehoud, dat het vetgehalte overeenstemt met de aangenomen waarde van 3,3%.

Wat betreft ons basisjaar 1939/'40 bezitten wij nog geen gegevens van de groep consumptiemelkbedrijven en zelfkazende bedrijven. Of het mogelijk zal zijn, uitgaande van het boekjaar 1938/'39 tot afzonderlijke kostprijsberekeningen te komen kan in dit stadium van het onderzoek nog niet uitgemaakt worden.

De verdere berekeningen hebben alleen betrekking op de industriemelk in Friesland, Overijssel en Groningen.

Diagram II geeft een vergelijkend overzicht van de kostenbeelden in Friesland, Overijssel en Groningen voorzover daar waarnemingen zijn verricht.

Voor Friesland bevatten de kostengroepen hooger dan $6\frac{1}{2}$ cent 20 bedrijven, dat is dus nagenoeg 10%; voor Overijssel is dit evenwel 40 bedrijven, dus van het totaal 39%; en in Groningen is het 15 van de 38 bedrijven, dus ook 39%.

In Groningen bevatten de kostengroepen hooger dan $6\frac{3}{4}$ cent nog 15% van het totaal aantal bedrijven en in Overijssel nog 27%, of: als wij alleen de gemengde bedrijven in het zandgebied beschouwen 35 %.

In Overijssel bevatten de kostengroepen hooger dan $7\frac{3}{4}$ cent zelfs nog 14 % van het totaal aantal bedrijven.

Bij de bestudeering van deze diagrammen dient evenwel in aanmerking te worden genomen, dat het aantal waarnemingen in Groningen vrij klein is en dat de berekeningen van de kostprijzen in de gemengde bedrijven in Overijssel door het samengestelde karakter van deze bedrijven minder goed uitvoerbaar was dan in Friesland en daardoor in zijn uitkomsten iets wisselvalliger is.

DE WIJZIGINGSFACTOREN VAN DE KOSTEN ELEMENTEN.

In het algemeen is het voor de komende periode 1 April 1941-31 Maart 1942 zeer moeilijk te schatten hoe hoog de kosten in werkelijkheid zullen zijn. Met behulp van enquêtes hebben we ons zoo goed mogelijk een beeld gevormd van de ontwikkeling tot nu toe, of indien daar betrouwbare gegevens voor aanwezig waren, voor de naaste toekomst. Het vermoeden bestaat evenwel dat achteraf verschillende posten meer in prijs zullen zijn gestegen dan aangenomen is.

Wij lichten hier kortheidshalve alleen de wijzigingsfactoren nader toe, die zonder nader uitsluitel in de berekening niet duidelijk zouden kunnen zijn.

- 1e. De netto-pacht. Bedoeld is de totale pacht na aftrek van de huurwaarde der woning. Door de bepalingen van Overheidswege is een verhoging van deze post boven het peil van September 1939 niet mogelijk. 1)
- 2e. Waar geen specificatie van de kunstmeststoffen was door te voeren is aan de hand van gebruikelijke normen een w.f. geschat voor het geheel. Met het niet π in geringe mate aanwezig zijn van fosforzuurhoudende meststoffen is geen rekening gehouden, daar bij niet-toed ening roefbouw op de bodemreserve gepleegd wordt, waarvoor eveneens een schadeloosstelling behoort plaats te vinden.
- 3e. Afschrijving bedraagt dooreengenomen 5% van de boekwaarde van den inventaris aan het begin van het jaar. Neemt men de boekwaarde als maatstaf aan, dan is een w.f. van 1,3 gemotiveerd. Kijkt men evenwel naar het doel waarvoor afgeschreven wordt n.l. de uitgaven die in den loop van het jaar noodig zijn om den inventaris op peil te houden, voor $1/20$ deel te vervangen, dan is het verband tusschen prijsstijging van werktuigen enz. en de hoogte van den w.f. duidelijk.
- 4e. Krachtvoer. De hoeveelheid krachtvoeder gedistribueerd ten behoeve van den veestapel in de periode 1 September 1939 - eind April 1940 bedraeg volgens mededeelingen van het Rijksbureau voor Voedselvoorziening in Oorlogstijd in het totaal 769.000 ton. Voor de winterperiode van 1940/'41 is volgens raming 275.000 ton gebruikt. Voor de winterperiode van 1941/'42 zal vermoedelijk in totaal 175.000 ton beschikbaar worden gesteld voor den rundveestapel. Wat de hoeveelheid betreft komt dus in den winter 1941/'42 $175/769$ of 22,5% van het quantum in 1939/'40 beschikbaar. Hierbij houden wij dan geen rekening met het feit, dat ook in den zomer van 1939 eenig krachtvoeder zal zijn verbruikt terwijl nu voor de zomermaanden niets be-

1) Door berekening van de kostprijzen op basis van de pacht is geen rekening gehouden met de verhoging van de lasten van de eigen boeren (al of niet bezwaard met hypothecaire schulden) tengevolge van de verhoging der grondbelasting per 1 Januari met 100 extra-opoenten en de te verwachten stijging van waterschaps- en poldenlasten.

schikbaar is.

De prijzen van het nu gangbare krachtvoeder zijn in vergelijking van soortgelijk voeder in de overeenkomstige periode van 21 December -31 Maart gestegen met 25%, terwijl volgens mededeelingen van het Rijksbureau voor Voedselvoorziening in Oorlogstijd met de waarschijnlijkheid mag worden rekening gehouden, dat de krachtvoederprijzen de volgende winterperiode zullen stijgen met een overeenkomstige percentage als de prijzen van de akkerbouwproducten van oogst 1940, dat is ongeveer 15%.

De w.f. wordt dus $\frac{22\frac{1}{2}}{100} \times (1,35 \times 1,15) = \frac{22\frac{1}{2}}{100} \times 1,55$

5e. Melk en melkafval. In 1939/'40 gewaardeerd op: melk 5 cent, ondermelk en karnemelk 1 cent, wei $\frac{1}{2}$ cent; voor 1941/'42 op doorelkaar het dubbele bedrag.

6e. Winst op rundvee. De wijzigingsfactor voor deze post zal uiteenlopen voor de verschillende gebieden, al naar de winst voor een belangrijk deel voortvloeit uit de fokkerij of in hoofdzaak uit het melkend vee van afgemolken koeien.

De prijzen van het af te zetten vee zullen in 1941/'42 belangrijk hoger liggen dan in 1939/'40, voorzover het dezelfde kwaliteit vee betreft. Door het tekort aan krachtvoeder zal evenwel de kwaliteit eveneens belangrijk verminderen. Voor Friesland, Overijssel, Groningen en Noord-Holland meenen wij daarom de te verwachten winst op rundvee voor 1941/'42 ongeveer gelijk te kunnen stellen aan die in 1939/'40. Voor de groep consumptiemelkbedrijven en zelfkazende bedrijven in het Westen des lands met zijn overwegende afzet van afgemolken koeien schatten deskundigen de daling van de winst op rundvee op minstens 20%, dus w.f. 0,8. Vanzelfsprekend is de stijging van de inventariswaarde van het vee niet als winst beschouwd, daar dit in feite een schijnwinst is.

Uit de berekeningen opgenomen in de bijlage I blijkt dat de totale kale kostprijs voor 1941/'42 in vergelijking tot het basisjaar 1939/'40 voor het Friesche Kleiweidegebied met 7% en voor het Overijsselsche Zandgebied met 9% is gestegen.

De w.f. voor de kosten bedraagt dus resp. 1.07 en 1.09.

BEREKENING VAN DEN WIJZIGINGSFACTOR VOOR DE VERMINDERING VAN DE
MELKPRODUCTIE IN 1941/'42 IN VERGELIJKING MET DIE IN 1939/'40.

Melkproductie in 1939/'40 1)
(begin April - eind Maart)

fabriekmatig verwerkte melk	3.552.312 ton
verder gemolken	1.710.299 "
	<hr/>
Totaal	5.262.611 ton

Melkproductie in 1940/'41 1)

	<u>Zomer</u> beg. April - eind Sept.	<u>Winter</u> beg. Oct - eind Maart
fabriekmatig verwerkte melk	2.129.796	849.721 2)
melk, verwerkt tot boerenboter en -kaas	161.410	60.203
melk, aangewend als veevoeder	70.196	52.448
melk, in consumptie gebracht	547.857	551.256
	<hr/>	<hr/>
	2.909.259	1.513.628

Dus: zomerproductie   2.909.259 ton
       winterproductie   1.513.628 "

Totaal   4.422.887 ton, dat is 84,8% van de productie
in 1939/'40.

Bij de inventarisatie in Mei-Juni 1941 bedroeg het aantal melk- en kalfkoeien in totaal 1.520.000; bij de inventarisatie in December 1940 in totaal 1.440.000. Nemen wij deze getallen als representatief aan voor zomer en winter, dan bedroeg dus de gemiddelde melkproductie per koe voor de zomerperiode 1914 kg. en voor de winterperiode 1051, dus totaal per koe 2965 kg.

Melkproductie in 1941/'42 (schatting)

A. per koe in vergelijking met 1940/'41.

Het melkvee gaat in slechtere conditie de weide in dan in het voorjaar van 1940. De stikstoftoewijzing voor grasland in 1941 is zoodanig, dat gemiddeld het grasland niet minder stikstof ontvangt dan in 1939/'40. Door de sterke inkrimping van den varkensstapel komt evenwel veel minder organische mest ter beschikking in die streken waar de varkenshouderij een belangrijke rol speelde. Bovendien is de bemestingswaarde van den mest door het krachtvoedertekort achteruit gegaan. Onder overigens normale weersomstandigheden zal men dus op een iets geringere dan normale grasgroei en hooioogst moeten rekenen. Door beperking van den veestapel komt evenwel per koe wat meer grasland beschikbaar in vergelijking met 1940.

Een beperking van het aantal melk- en kalfkoeien van 1.520.000. in Juni 1940 tot 1.400.000 in Juni 1941 (waarover verderop meer) komt neer op een areaal-vergrooting per koe van 1.52 : 1.40 of 8 $\frac{1}{2}$ %. Door scheuren van grasland van naar schatting 20.000 ha. wordt het grasland-areaal

- 1) cijfers van het Economisch Statistisch Bureau.
 2) voor April schatting van ons.

HET ONDERNEMERSLOON.

In de kostprijzen, zooals deze berekend zijn door den Accountantsdienst is alleen voor den handarbeid van den boer en zijn in het bedrijf medewerkende gezinsleden een loonbedrag ingecalculeerd, naar de loonnormen die voor derden gelden in de betreffende streek. Voor zijn werkzaamheid als ondernemer dient derhalve nog een bedrag bij de kale kostprijs te worden opgeteld. Rekent men voor ondernemersloon f.40.- per ha., dan moet dit bedrag omgeslagen worden over het normale aantal kg. melk van 3,3% vetgehalte per ha in de betreffende streek. Dat is voor het Kleiweidegebied in Friesland (gemiddelde van 34 bedrijven) in de jaren 1937/'38, 1938/'39 en 1939/'40, resp. 4960 kg., 4940 kg. en 5020 kg. en voor Overijssel in 1937/'38 gemiddeld iets lager dan 4000 kg. melk van 3,3 % vetgehalte.

Voor Friesland zal men dus $4000 : 5000 = 0,8$ cent;

voor Overijssel $4000 : 4000 = 1$ cent ondernemersloon in rekening moeten brengen per kg. melk.

DE KOSTPRIJZEN VOOR 1941/'42 VAN DE REPRESENTATIEVE GRENSGROEPEN PER KG. MELK VAN 3,3% VETGEHALTE.

1. Friesland.

Bij een kale kostprijs van $6\frac{1}{2}$ was in Friesland + 90% van het totaal aantal bedrijven rendabel in 1939/'40.

Om dezelfde toestand te bereiken in 1941/'42 zal de prijs van de melk moeten zijn:

kale kostprijs zonder rente inventaris 1939/'40	6.25	
rente inventaris	-0.35	
	<u>6.60</u>	w.f. 1.07
Totale kale kostprijs 1939/'40		
totale kale kostprijs 1941/'42	7.06	
ondernemersloon	0.8	
	<u>7.86</u>	
Totale kostprijs bij normale productie		

Totale kostprijs rekening houdende met de daling der productie:

Geval a. indien de productie in 1941/'42 nog 5% daalt ten opzichte

van 1940/'41 : Wijzigingsfactor 1.358
Totale kostprijs 10,7 cent.

Geval b. indien de productie in 1941/'42 nog 10% daalt ten opzichte van de productie in 1940/'41

Wijzigingsfactor 1.435
Totale kostprijs 11,3 cent.

2 Overijssel.

Eveneens uitgaande van $6\frac{1}{2}$ cent in 1939/'40:

kale kostprijs zonder rente inventaris	6.25	
rente inventaris	-0.35	
	<u>6.60</u>	w.f. 1.09
totale kale kostprijs 1939/'40		
kale kostprijs 1941/'42 (totaal)	7.19	
ondernemersloon	1.--	
	<u>8.19</u>	
Totale kostprijs bij normale productie		

Totale kostprijs rekening houdende met de daling der productie:

Geval a. w.f. 1.358 totale kostprijs 11,1 cent

Geval b. w.f. 1.435 totale kostprijs 11,8 cent

Bij deze prijzen valt in Overijssel en Groningen evenwel volgens het frequentiediagram II nog een groep bedrijven, die 39% van het totaal uitmaakt, buiten de bedrijven die volgens onze norm van vergoeding voor handenarbeid tegen het arbeidsloon aan derden en f. 40.- ondernemersloon per ha. loonend kunnen produceeren.

Kiezen wij als uitgangspunt van onze berekeningen de kostengroep $6\frac{1}{4}$ cent per kg. melk van 3,3% vetgehalte, dan valt er in Overijssel nog 27% buiten en in Groningen 15%.

De berekening wordt dan als volgt:

kale kostprijs zonder rente inventaris	6,75 cent
rente inventaris	-0,35 "
	<hr/>
Totale kale kostprijs 1939/'40	7.10 cent
Totale kale kostprijs 1941/'42 $1.09 \times 7.10 =$	7,74 cent
ondernemersloon	1,-- "
	<hr/>
Totale kostprijs bij normale productie	8,74 "
Totale kostprijs rekening houdende met de daling der melkproductie:	
Geval a. daling van 5%	
w.f. 1.358	totale kostprijs $1,358 \times 8,74 = \underline{11,9 \text{ ct/kg}}$
Geval b. daling van 10%	
w.f. 1.435	totale kostprijs $1,435 \times 8,74 = \underline{12,5 \text{ ct/kg}}$

Met een eventuele daling van vetgehalte der melk is bij deze calculaties geen rekening gehouden.

Zou het vetgehalte inderdaad dalen - en er zijn symptomen die er op wijzen - dan zouden de berekende prijzen niet gelden voor melk van 3,3% vet, maar bv. bij een daling van 0,15% voor melk van een vetgehalte van 3,15%. Men kan natuurlijk ook de berekende prijzen voor dat geval vermenigvuldigen met $3,30 : 3,15 = 1.048$.

De prijzen zouden in dat geval worden:

ad 1. Friesland.	<u>uitgangspunt kostengroep $6\frac{1}{4}$ ct./kg. 3,3% vet.</u>
geval a.	$1,048 \times 10,7 = 11,2 \text{ cent}$
geval b.	$1,048 \times 11,3 = 11,8 \text{ cent}$
ad 2. Overijssel.	<u>uitgangsp. kostengroep $6\frac{1}{4}$ ct./kg. 3,3% vet.</u>
geval a.	$1,048 \times 11,1 = 11,6 \text{ cent}$
geval b.	$1,048 \times 11,8 = 12,4 \text{ cent}$
	<u>uitgangspunt kostengroep $6\frac{3}{4}$ dt./kg. 3,3% vet.</u>
geval a.	$1,048 \times 11,9 = 12,5 \text{ cent}$
geval b.	$1,048 \times 12,5 = 13,1 \text{ cent.}$

Bij de beoordeeling van de uitkomsten der calculaties moet er waarschijnlijk rekening mee worden gehouden, dat de berekende totale daling van de melkproductie niet in alle gebieden des lands evenredig zal plaats vinden. Zoo zal de daling van de melkproductie in de zuivere weidegebieden naar verhouding groter zijn dan het berekende gemiddelde percentage, daarentegen in de gebieden met overwegend gemengde bedrijven de daling der melkproductie naar verhouding minder bedragen. Hierdoor is het mogelijk, dat in het overwegend weidegebied in Friesland de prijs iets te laag is berekend, daarentegen in Overijssel iets te hoog is uitgevallen.

Hoewel wij beseffen hier slechts een tweetal fragmenten te toonen van het totale kostenbeeld der industriemelk voor 1941/'42, meenen wij toch dat aan deze beide fragmenten een grootere beteekenis moet worden toegekend dan alleen voor Friesland en Overijssel. Deze beide gebieden zijn representanten van de gebieden met overwegend weidebedrijf en de overige gebieden met gemengd bedrijf.

/overige

's-Gravenhage,
10 April 1941.

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Drs. J. Horring.

BEREKENING VAN DE GEMIDDELDDE PRIJS PER KG. INDUSTRIEMELK MET 3,3% VETGEHALTE IN DE PERIODE 1 APRIL 1941 TOT ult. MAART 1942, op BASIS VAN DE KALE KOSTPRIJZEN VAN 204 WEIDEBEDRIJVEN IN FRIESLAND IN HET JAAR 1939/'40.

	KOSTENGROEP					
	5 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{3}{4}$	6	6 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{3}{4}$	6 $\frac{7}{8}$
Percentage van het totaal aantal bedrijven met een kale kostprijs lager dan de ondervermelde.	49	63	83	90	95	Zie Frequentiediagram II, hoogste grens van het interval.
Kale k.stprijs 1939/'40 { (in centen) { zonder rente { met rente	5.37	5.62	6.12	6.37	6.62	rente inventaris 0.35 ct./kg. melk
Wijzigingen in de kale kostprijs voor het jaar 1941/'42						
1e. Stijging absolute kosten Wijzigingsfactor 1.06	6.06	6.33	6.86	7.12	7.39	zie noot 1.
2e. Daling der absolute productie in kg. Wijzigingsfactor 1.435	8.70	9.08	9.84	10.22	10.60	zie noot 2.
3e. Daling vetgehalte van 3,3 op 3,15% Wijzigingsfactor 1.048	9.12	9.52	10.31	10.71	11.11	
Verschil in guldens - opbrengst p. ha. met kostengroep 6 $\frac{7}{8}$	70.-	56.-	28.-	14.-		zie noot 3.
Ondernemersloon f.40.-/ha., d.i. per kg melk in 1941/'42	1.15	1.15	1.15	1.15	1.15	zie noot 4.
Prijs met inbegrip v. ondernemersloon	10.27	10.67	11.46	11.86	12.26	
Stel: Aftrek extra winst rundvee	-0.35	-0.35	-0.35	-0.35	-0.35	zie noot 5.
dan wordt: Kale kostprijs 1941/'42	8.77	9.17	9.96	10.36	10.76	
Prijs 1941/'42 met inbegrip van ondernemersloon van f.40.- per ha.	9.92	10.32	11.11	11.51	11.91	

TOELICHTING.

De kale kostprijs houdt in een beloning van den boer en zijn gezinsleden voor handenarbeid naar de norm, die geldt voor de beloning van derden in dezelfde streek; dus de loonen van landarbeiders, knechten en dienstboden.

Norm voor het loon van den handenarbeid van den boer, indien hij ten volle medewerkt in het bedrijf, zocals dat door den Accountantsdienst in den kostprijs der melk is geëvalueerd over 1939/1940 en door ons op dien basis voor 1941/'42.

	Weekloon gulden	Jaarloon 1939/'40	1941/'42
<u>FRIESLAND</u>			
<u>Kleiweidegebied</u>			
a. beneden 20 ha.	16 - 18	832 - 936	1052 - 1184
b. van 20 - 30 ha.	18 - 20	936 - 1040	1184 - 1316
c. boven 30 ha.	19 - 20	988 - 1040	1250 - 1316
<u>Veenweidegebied.</u>			
a. beneden 20 ha.	16 - 18	832 - 936	1052 - 1184
b. van 20 - 30 ha.	18 - 19	936 - 988	1184 - 1250
c. boven de 30 ha.	19 - 22	988 - 1040	1250 - 1316
<u>Wouden.</u>			
a. beneden 30 ha.	16 - 18	832 - 936	1052 - 1184
b. boven 30 ha.	18 - 20	936 - 1040	1184 - 1316
<u>OVERIJSEL</u>			
Weidegebied.	12 - 14	624 - 728	789 - 921
Gemengde bedrijven	15 - 16	780 - 832	987 - 1052

De bedragen voor 1941/'42 zijn gevonden door als loonstijging van 1939/'40 op 1941/'42 aan te nemen 10 % en van 1940/'41 op 1941/'42 15% dus in totaal 26 $\frac{1}{3}$ %.

Indien de gemiddelde melkprijs zodanig wordt vastgesteld, dat de kostengroep 6 $\frac{1}{2}$ zijn totale kale kosten vergoed krijgt, dan wordt gemiddeld op een bedrijf van 25 ha. boven de beloning van de handenarbeid van den boer en zijn gezinsleden aan ondernemersloon verdient:

a. in kostengroep	5 $\frac{1}{2}$	25 x f.70.- = f. 1750.-
b. " "	5 $\frac{3}{4}$	25 x f.56.- = " 1400.-
c. " "	5 $\frac{2}{3}$	25 x f.42.- = " 1050.-
d. " "	6	25 x f.28.- = " 700.-
e. " "	6 $\frac{1}{2}$	25 x f.14.- = " 350.-
f. " "	6 $\frac{1}{3}$	25 x f.--.- = nihil

Noten.

- 1). Naar mededeeling van den Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening ligt het niet in de bedoeling de prijzen van het krachtvoeder te verhoogen. De w.f. voor de prijsstijging is dus niet 1.55, maar 1.35. De wijzigingsfactor voor de totale kosten daalt hierdoor van 1.07 op 1.06 voor Friesland.
- 2). Bij de berekening van deze wijzigingsfactor is uitgegaan van 1.326.000 melk- en kalfkoeien en den winter van 1941/'42 en een daling van de productie per koe van 10% in vergelijking met den winter van 1940/'41. Het ligt evenwel in de bedoeling het aantal melk- en kalfkoeien in den winter van 1941/'42 op 1.200.000 te brengen. Dat is 126.000 : 1.326 = 9 $\frac{1}{2}$ % minder dan aangenomen. Per koe zal de melkgift dus even hoog moeten zijn als in den winter van 1940/'41 om hetzelfde resultaat wat de totale melkgift betreft te verkrijgen.

- 3) Per kg..melk is het verschil per kostengroep 0.4 cent.
De normale productie per ha. bedroeg in 1939/'40 5000 kg met 3.3% vet.
De productie in 1941/'42 is berekend op 5000 : 1.435 = 3484 kg of
69.7% van 1939/'40.
Per ha. verschilt de guldensopbrengst tusschen 2 opeenvolgende kosten-
groepen dus $3484 \times 0.004 = f. 13.96$ dus rond f.14.--.
- 4) f. 4000.- : 3484 = 1.15 cent.
- 5) Uitgegaan wordt van een normale afzet van vet wat de hoeveelheid be-
treft. De extra-normale afzet is te beschouwen als kapitaal-mutatie.
Deze koeien staan niet meer op stal maar "in het kabinet".
In onze berekening (zie bijlage I melkrappert) hebben wij aangenomen,
dat de prijsstijging zou worden gecompenseerd door de vermindering
der kwaliteit.
De prijsstijging van slachtvee in Sept. 1940 - Maart '41 vergeleken
met hetzelfde tijdvak in '39/'40 bedraagt voor A en B koeien van de
N.V.C. gelijkgesteld met 1e en 2e kwaliteit slachtvee te Leeuwarden
in 1939/'40 ongeveer 35%.
Bij gelijkblijvende kwaliteit van het vee zou dus maximaal per kg.
melk extra-winst uit rundvee worden gemaakt:
 $0.35 \times 1.40 \times 1.435 = 0.70$ cent.
Rekent men dat de kwaliteit zoodanig is verminderd, dat hiervan slechts
de helft wordt gerealiseerd dan komen we aan een bedrag van 0.35 cent
per kg. melk.

's-Gravenhage,
21 April 1941.

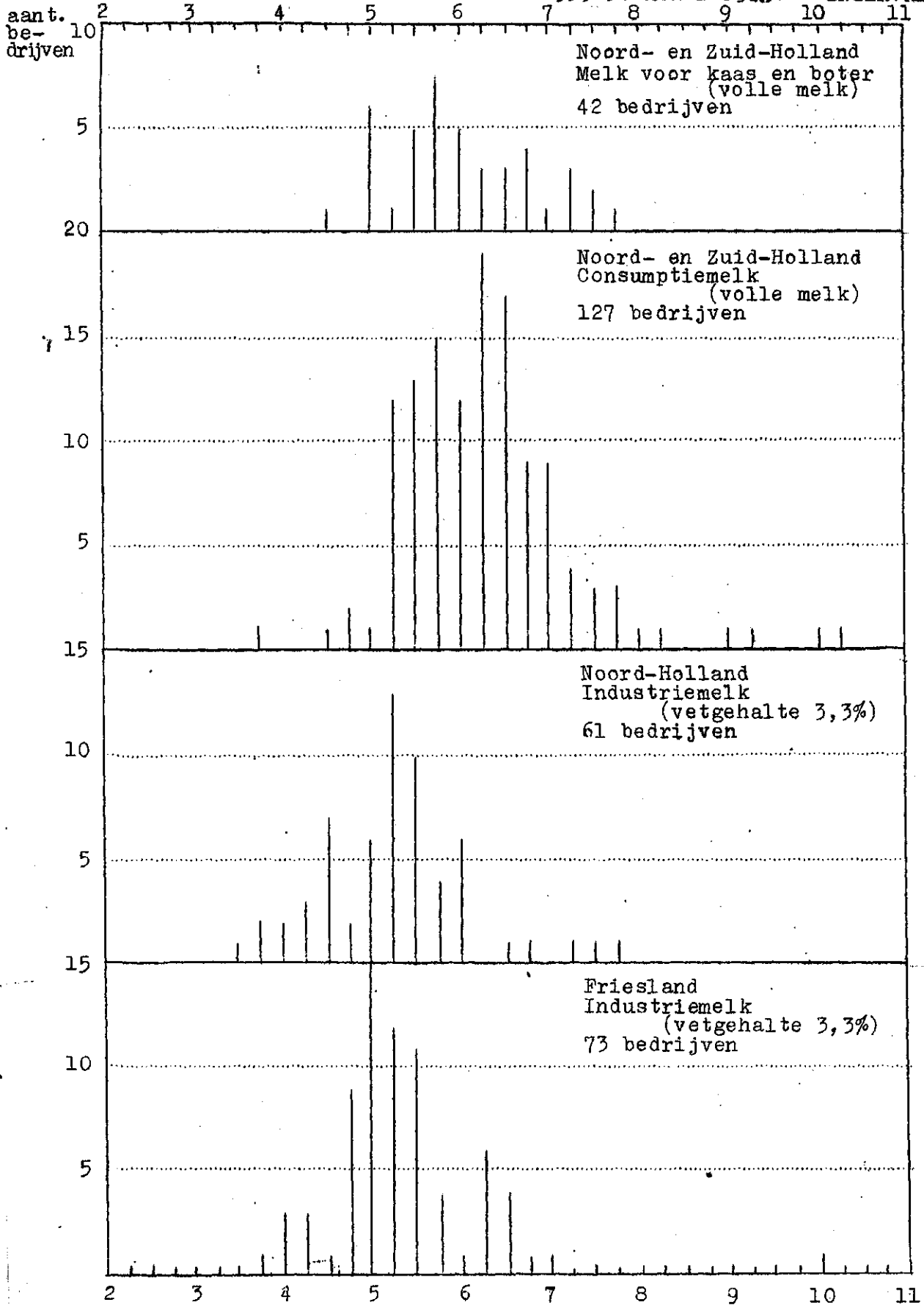
LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
Drs. J. Horing.

GEMIDDELDE KALE KOSTPRIJS PER KG. MELK in centen.

Omschrijving kostengroepen.	1939/'40		Wijzigingsfactoren	1941/'42	
	Friesl. kleiweide	Overijss. zandgeb.		Friesl. kleiweide	Overijss. zandgeb.
Netto pacht	2.16	1.42	1.-	2.16	1.42
Stikstofh.mestst.	)	)	1.07)	)	)
fosforz.a. "	)	)	1.33) 1.12	)	)
Kalih. "	)	)	1.1)	)	)
Organische "	-0.37	-0.34	1.12	-0.41	-0.38
Onderh.werkt. enz.	-0.10	-0.17	1.3	-0.13	-0.22
Afschr. werktuigen	0.06	-0.06	1.3	-0.08	-0.08
Afschr. paarden	-0.02	-0.03	2.-	-0.04	-0.06
Veearts, geneesmidd. enz.	-0.04	-0.06	1.-	-0.04	-0.06
Verzekering vee en invent.	-0.02	-0.02	1.0	-0.02	-0.02
Melkcontr., t.b.c., stamboek	-0.07	-0.06	1.2	-0.08	-0.07
Klein gereedschap	-0.05	0.05	1.4	-0.07	-0.07
Water, electr. brandstof	-0.05	-0.05	1.-	-0.05	-0.05
Onkosten paarden	-0.03	-0.05	1.25	-0.04	-0.06
Marktbez.reisk. enz.	-0.03	-0.01	1.-	0.03	-0.01
Abonn., contributies, enz.	-0.03	-	1.-	-0.03	-
Diversen	)	)	1.15	)	)
Sociale lasten	-0.09	-0.03	1.15	-0.10	-0.03
Loon derden	1.14	-0.48	1.26	1.44	-0.61
Loon boer	-0.62	1.19	1.26	-0.78	1.51
Loon gezinsleden	-0.31	-0.59	1.26	-0.39	-0.75
Aangek. krachtvoeder	1.47	1.29	$\frac{221}{100} \times 1.55$	-0.51	-0.45
Aangek. ruwvoeder	-0.21	-0.03	$\frac{221}{100} \times 1.3$	-0.27	-0.04
Krachtv. uit eigen bedr.	-	-0.11	$\frac{221}{100} \times 1.55$	-	-0.04
Ruwvoeder uit eigen bedr.	-0.03	1.16	$\frac{100}{100}$	-0.04	1.39
Melk en melkafval	-0.64	-0.42	2.-	1.28	-0.24
Hooi en gras	-0.04	-0.02	1.2	-0.05	-0.02
Rente inventaris	-0.35	-0.35	1.-	-0.35	-0.35
Bruto-totaal	8.13	8.65		8.62	9.32
Af:					
Geproduceerde mest	-0.26	-0.37	1.12	-0.29	-0.41
Winst op rundvee	1.40	1.29	1.-	1.40	1.29
Netto-totaal	6.47	6.99		6.93	7.62

Friesland: gemiddelde van 14 bedrijven; w.f. van de kale kostpr. $\frac{695}{647} = 1.07$
 Overijssel: gemiddelde van 18 bedrijven; w.f. " " " $\frac{762}{699} = 1.09$

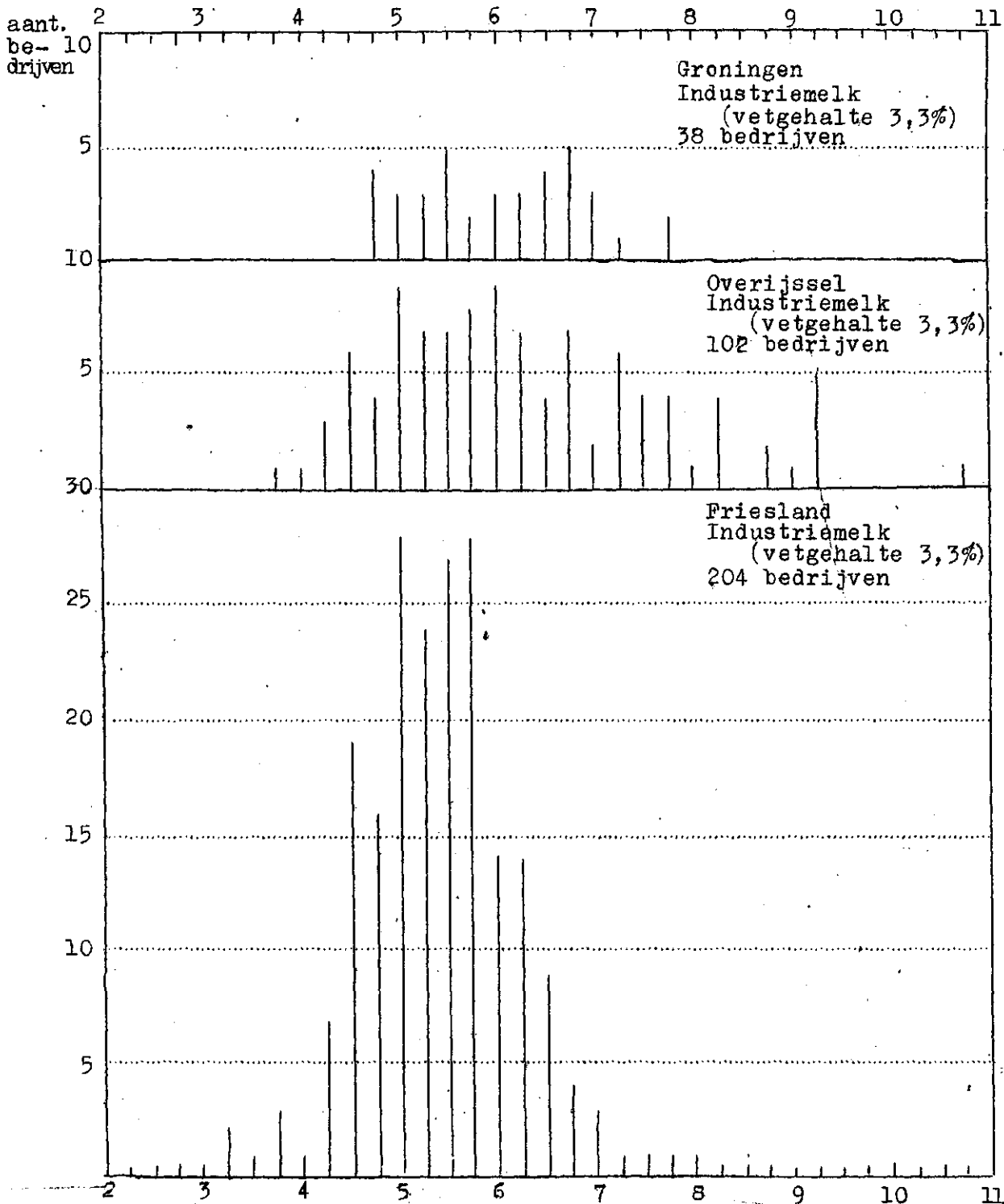
FREQUENTIE-DIAGRAMMEN VAN DE BEDRIJVEN, GERANGSCHIJKT NAAR DE
 HOOGTE KALE KOSTPRIJZEN (zonder rente van het bedrijfskapitaal)
 PER KG MELK IN HET BOEKJAAR 1 MEI 1938-30 APRIL 1939. - INTERVAL $\frac{1}{4}$ CT

midden interval van de
 kostprijsklassen
 ct/kg melk

FREQUENTIE-DIAGRAMMEN VAN DE BEDRIJVEN, GERANGSCHIKT NAAR DE HOOGTE DER KALE KOSTPRIJZEN (zonder rente van het bedrijfskapitaal) PER KG MELK IN HET BOEKJAAR 1 MEI 1939 - 30 APRIL 1940.

INTERVAL $\frac{1}{4}$ CENT

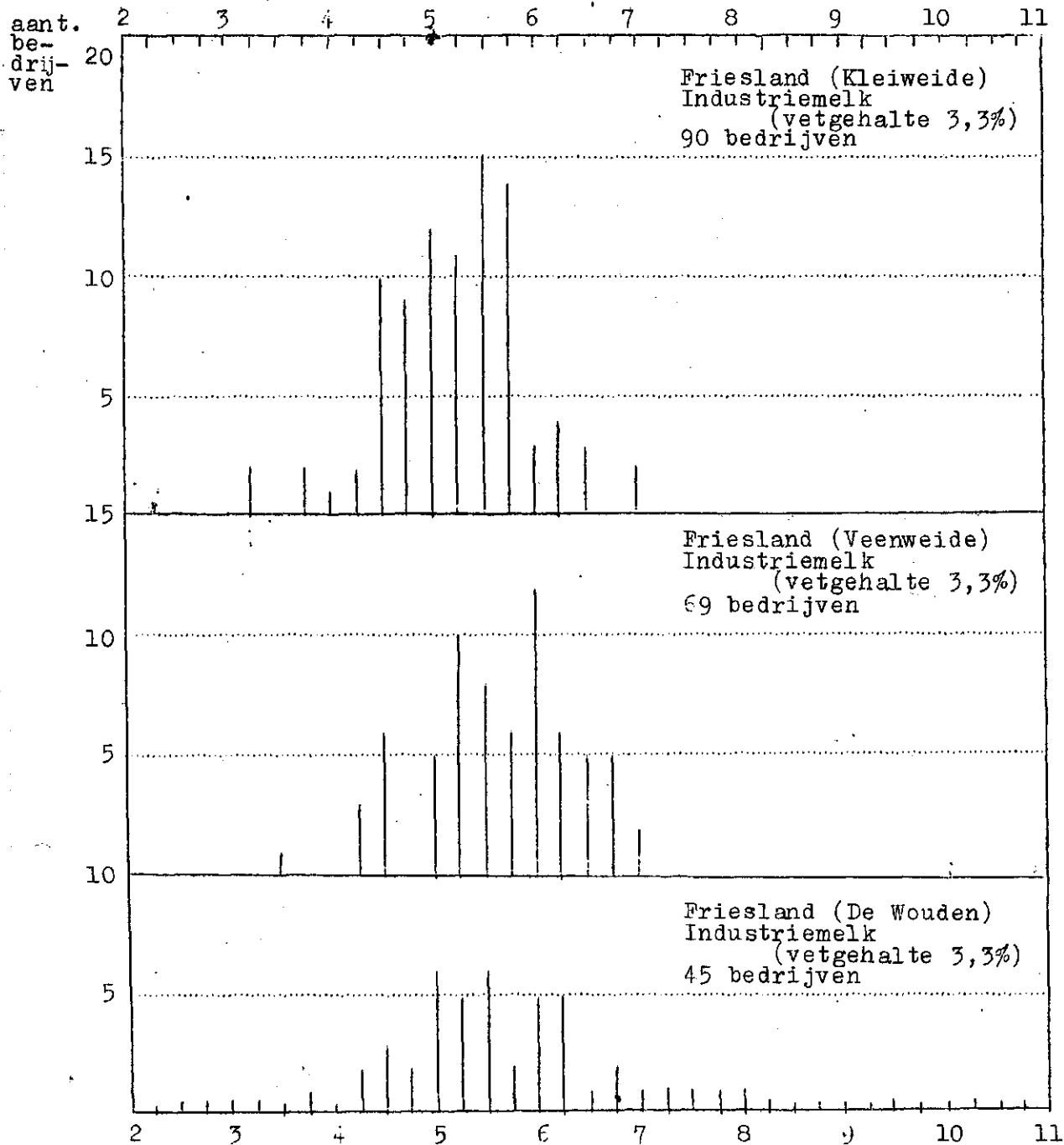

midden interval van de kostprijsklassen ct/kg melk

FREQUENTIE-DIAGRAMMEN VAN DE BEDRIJVEN, GERANGSCHIKT NAAR DE HOOGTE DER KALE KOSTPRIJZEN (zonder rente van het bedrijfskapitaal) PER KG MELK IN HET BOEKJAAR 1 MEI 1939 - 30 APRIL 1940.

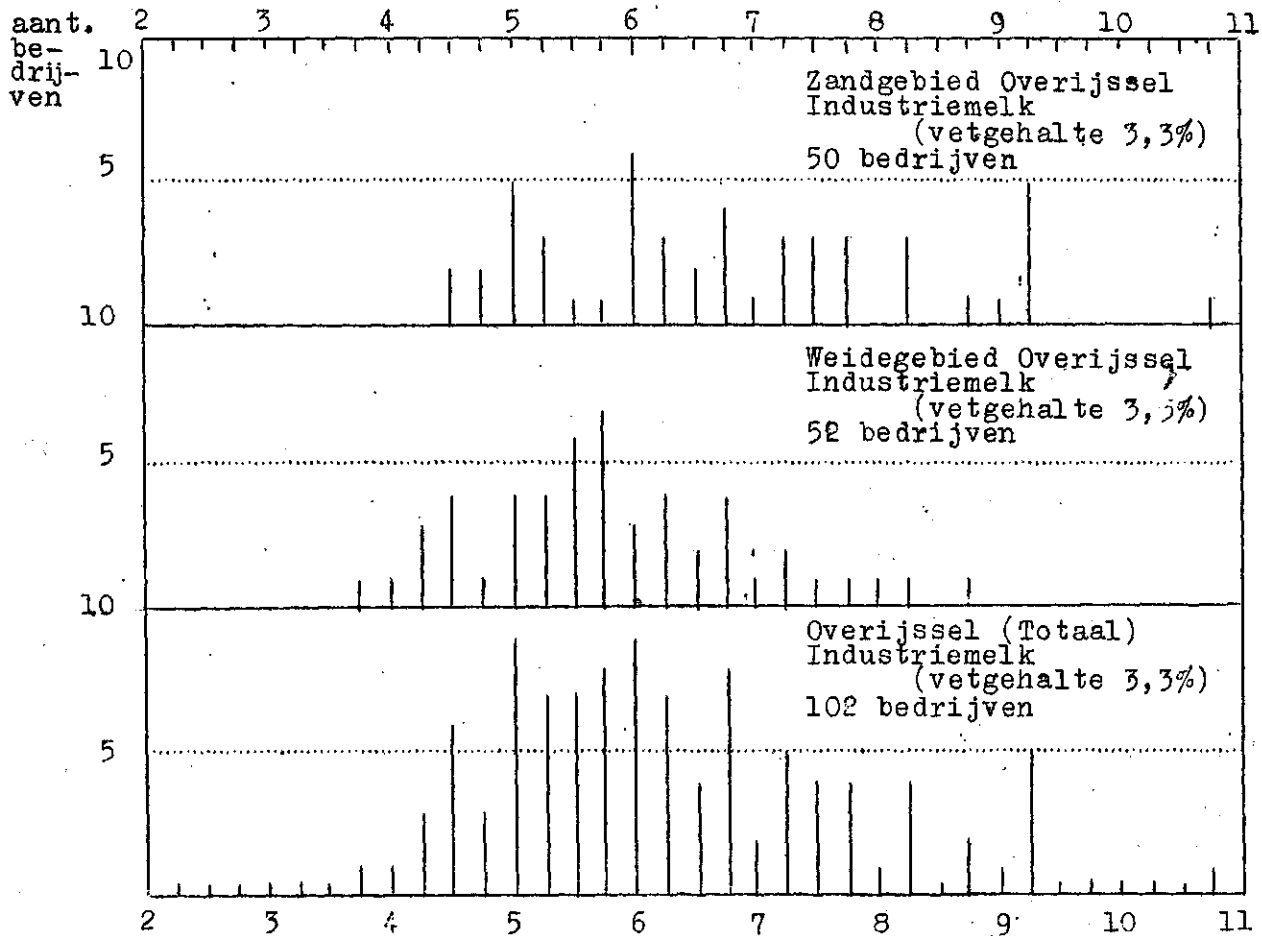
INTERVAL $\frac{1}{4}$ CENT

midden interval van de kostprijsklassen ct/kg melk

FREQUENTIE-DIAGRAMMEN VAN DE BEDRIJVEN, GERANGSCHIKT NAAR DE HOOGTE DER KALE KOSTPRIJZEN (zonder rente van het bedrijfskapitaal) PER KG MELK IN HET BOEKJAAR 1 MEI 1939 - 30 APRIL 1940.

INTERVAL $\frac{1}{2}$ GENT

midden interval van de
kostprijsklassen
ot/kg melk